భారతదేశ చరిత్ర

ఐరోపా వారి రాక

క్రీ.శ. 1453లో తురుష్కులు కాన్‌స్టంట్‌నోపుల్‌ను ఆక్రమించడంతో పాశ్చాత్యులు తూర్పు దేశాలకు సముద్రమార్గాన్ని అన్వేషించాల్సి వచ్చింది. పోర్చుగల్‌కు చెందిన ప్రిన్స్ హెన్రీ నూతన సముద్రమార్గాలను అన్వేషించడం ప్రారంభించాడు. అదే దేశానికి చెందిన బార్తులోమ్యూడియాజ్ 1487లో అట్లాంటిక్ మహాసముద్రం మీదుగా ప్రయాణించి, ఆఫ్రికాలోని గుడ్‌హోప్ అగ్రం చేరుకున్నాడు.

వాస్కోడిగామా 1498 మే 21న మలబార్ తీరంలోని కాలికట్ నగరాన్ని చేరుకున్నాడు. ఈ సంఘటన భారతదేశంలో ఐరోపా వారి వర్తక కార్యకలాపాలు విస్తరించడానికి మాత్రమే కాకుండా ఇండియాపై ఇంగ్లండ్ ఆధిపత్యానికి కూడా దారితీసింది.

- కాలికట్‌కు చెందిన హిందూ రాజు జమోరిన్ వాస్కోడిగామాను సాదరంగా ఆహ్వానించాడు. వాస్కోడిగామా 1499లో పోర్చుగల్‌కు తిరిగి వెళ్లాడు. వాస్కోడిగామా తర్వాత క్రీ.శ.1500లో అల్వారెజ్ కాబ్రల్ భారతదేశానికి వచ్చాడు. ఇతడు అరబ్బులకు చెందిన నౌకలను స్వాధీనం చేసుకుని జమోరిన్‌కు బహుమతిగా ఇచ్చాడు.
- కాబ్రల్ కాలంలో అరబ్బులు పోర్చుగీసు వర్తక స్థావరాన్ని ధ్వంసం చేశారు. అయితే కాబ్రల్‌కు కన్ననూరు, కొచ్చిన్ పాలకుల మద్దతు లభించింది. 1502లో వాస్కోడిగామా రెండోసారి భారతదేశానికి వచ్చాడు. పోర్చుగీసు వారి మొదటి రాజధాని కొచ్చిన్.
- 1505లో ఫ్రాన్సిస్కో డి అల్మైడా భారతదేశంలో మొదటి పోర్చుగీసు గవర్నర్‌గా నియమితుడయ్యాడు. ఇతడు 1508లో జరిగిన చౌల్ యుద్ధంలో ఈజిప్ట్, టర్కీ, గుజరాత్ పాలకుల కూటమి చేతిలో ఓడిపోయాడు. అల్మైడా 1509లో ఈ కూటమిని డయ్యూ యుద్ధంలో ఓడించి తన ఆధిపత్యాన్ని నిలుపుకున్నాడు.
- తర్వాత 1509లో అల్బుకర్క్ గవర్నర్‌గా నియమితుడయ్యాడు. ఇతడు బీజాపూర్ సుల్తాన్ ఆదిల్‌షా నుంచి 1510లో గోవాను ఆక్రమించాడు. ఇతడు మన దేశంలో స్థిరపడిన పోర్చుగీసువారు భారతీయ స్త్రీలను వివాహమాడేలా ప్రోత్సహించాడు. తన కాలంలో విజయనగర రాజులతో స్నేహ సంబంధాలను కొనసాగించాడు.
- 1529లో గవర్నర్‌గా నియమితుడైన నునోడా కన్హా గుజరాత్ సుల్తాన్ బహదూర్‌షా నుంచి డయ్యూను ఆక్రమించాడు. ఇతడి కాలంలో చెన్నై దగ్గర శాన్‌థామ్, బెంగాల్‌లోని హుగ్లీ వద్ద వర్తక స్థావరాలు ఏర్పాటయ్యాయి.
- భారతదేశంలో చివరి గొప్ప పోర్చుగీసు గవర్నర్ డి కాస్ట్రో. ఇతడి కాలంలో పోర్చుగీసు వారి రాజధాని కొచ్చిన్ నుంచి గోవాకు మారింది. ప్రసిద్ధి చెందిన క్రైస్తవ మతప్రచారకుడు సెయింట్ ఫ్రాన్సిస్ జేవియర్ 1542లో గోవాకు వచ్చాడు.

పోర్చుగీసు వారి పతనం

- క్రీ.శ. 16వ శతాబ్దం చివరి నాటికి పోర్చుగీసు వారి పతనం ప్రారంభమైంది. వారు భారతదేశంలో తమ వర్తక స్థావరాలను క్రమంగా కోల్పోయారు. క్రీ.శ. 1631లో బెంగాల్‌లోని హుగ్లీ మొగలుల వశమైంది. క్రీ.శ. 1661లో పోర్చుగల్ రాజు సోదరిని ఇంగ్లండ్ రాజు రెండో చార్లెస్ వివాహమాడాడు. పోర్చుగల్ రాజు కట్నం కింద చార్లెస్‌కి బొంబాయిని ఇచ్చాడు.
- 1739లో మరాఠాలు సాల్‌శెట్టి, బుస్సైలను ఆక్రమించారు. చివరికి పోర్చుగీసు వారికి భారతదేశంలో గోవా, డయ్యూ, డామన్ మాత్రమే మిగిలాయి.

కారణాలు:

- 1580లో పోర్చుగల్ స్పెయిన్ వశమైంది. స్పెయిన్ రాజు రెండో ఫిలిప్ భారతదేశంలో పోర్చుగీసు భూభాగాలపై శ్రద్ధ వహించలేదు.
- పోర్చుగీసు వారి పరమత ద్వేషం, పరిపాలనలో అవినీతి, ఇంగ్లిష్, ఫ్రెంచి, డచ్చి వర్తక కంపెనీల విస్తరణ మొదలైనవి పోర్చుగీసు వారి పతనానికి దారితీశాయి.

డచ్చివారు

- క్రీ.శ. 1602లో యునైటెడ్ ఈస్టిండియా కంపెనీ ఆఫ్ నెదర్లాండ్స్ ఏర్పాటైంది. ఈ కంపెనీకి వ్యాపారం, యుద్ధాలు చేయడానికి, భూభాగాలు ఆక్రమించడానికి, సంధి కుదుర్చుకోవడానికి, కోటలు నిర్మించడానికి అనుమతి లభించింది.

- ✪ డచ్చివారు మొదటి శాశ్వత వర్తక స్థావరాన్ని 1605లో మచిలీపట్నంలో ఏర్పాటు చేశారు. చంద్రగిరి రాజు నుంచి అనుమతి పొంది 1610లో పులికాట్‌లో మరో వర్తక స్థావరాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. 1617లో పులికాట్ డచ్చివారి ప్రధాన కేంద్రమైంది. తర్వాత డచ్చివారు బొంబాయి, అహ్మదాబాద్, బుర్హాన్‌పూర్, బ్రోచ్‌లలో వర్తక స్థావరాలను ఏర్పాటు చేశారు. బెంగాల్‌లోని పిప్లీలో డచ్చివారు తమ మొదటి స్థావరాన్ని స్థాపించారు.
- ✪ పోర్చుగీసు వారిని భారతదేశ సముద్ర వ్యాపారం నుంచి తప్పించిన ఘనత డచ్చివారికే దక్కింది. భారతీయ వస్త్రాల ఎగుమతిని పెంపొందించడంలో డచ్చివారు ప్రముఖ పాత్ర పోషించారు. దేవానాం పట్నంలోని డచ్చివారి స్థావరం ఆంగ్లేయుల కాలంలో సెయింట్ డేవిడ్ కోటగా ప్రసిద్ధి చెందింది.

పతనానికి కారణాలు:

- ✪ డచ్చివారికి వ్యతిరేకంగా ఆంగ్లేయుల నౌకాబలం అభివృద్ధి చెందడం.
- ✪ డచ్చివారి కేంద్రీకృత అధికార విధానం.
- ✪ డచ్చివారికి భారతదేశంలో ప్రధాన కేంద్రం లేకపోవడం.
- ✪ డచ్చి కంపెనీ అధికారుల్లో అవినీతి పెరగడం.
- ✪ 1623లో అంబోయినా వద్ద ఆంగ్లేయులపై దురాగతం.

ఆంగ్లేయులు

- ✪ మొదటి ఎలిజబెత్ పాలన చివరి నాటికి భారతదేశంలో వ్యాపారం చేయడానికి ఇంగ్లండ్ వర్తకులు ఈస్టిండియా కంపెనీని స్థాపించారు. ఈ కంపెనీకి 15 ఏళ్ల పాటు తూర్పు దేశాలతో వర్తకం చేయడానికి ఎలిజబెత్ రాణి నుంచి అనుమతి లభించింది. దీనికి సంబంధించిన చార్టరును 1600 డిసెంబరు 31న జారీ చేశారు. ప్రారంభంలో కంపెనీ సుగంధ ద్రవ్యాల వ్యాపారంపై దృష్టిసారించింది.
- ✪ ఇంగ్లండ్ రాజు మొదటి జేమ్స్ కాలంలో విలియం హాకిన్స్ మొగల్ చక్రవర్తి జహంగీర్ ఆస్థానానికి వచ్చి, 1608 నుంచి 1611 వరకు అక్కడే ఉన్నాడు.
- ✪ సూరత్‌లో ఈస్టిండియా కంపెనీ వ్యాపారం చేయడానికి 1611లో మిడిల్‌టన్ మొదటిసారిగా అనుమతి పొందాడు. గుజరాత్‌లో కంపెనీ వ్యాపారం చేసుకోవడానికి జహంగీర్ నుంచి అనుమతి పొందడంలో సర్ థామస్ రో సఫలీకృతుడయ్యాడు.

మొగలులతో విరోధం:

1688లో ఎర్ర సముద్రంలో మొగలులకు చెందిన కొన్ని నౌకలను సముద్రపు దొంగలు ఆక్రమించారు. దీంతో సూరత్‌లోని మొగలు గవర్నర్ కంపెనీ అధికారి సర్ జాన్ చైల్డ్‌పై ఆగ్రహం వ్యక్తం చేశాడు. మొగల్ చక్రవర్తి ఔరంగజేబ్ ఆంగ్లేయులను విరోధులుగా గుర్తించాలని ప్రకటన చేశాడు. అనేకమంది ఆంగ్లేయులను నిర్బంధించి, అవమానించారు. దీంతో సర్ జాన్ చైల్డ్ మొగలులతో సంధికి అంగీకరించాడు. ఈ సంధి ప్రకారం ఆంగ్లేయులు మొగలులకు చెల్లించాల్సిన బకాయిలను వెంటనే చెల్లించాలి. మొగలులకు జరిగిన నష్టానికి పరిహారం చెల్లించాలి. సంధి షరతుల్లో భాగంగా సర్ జాన్ చైల్డ్ భారతదేశం వదలి వెళ్లాలి.

వర్తక స్థావరాల ఏర్పాటు

పశ్చిమ తీరం: ఆంగ్లేయులు 1619 నాటికి ఆగ్రా, అహ్మదాబాద్, బరోడా, బొంబాయిల్లో వర్తక స్థావరాలను ఏర్పాటు చేశారు. ఇవి సూరత్ నియంత్రణలో ఉండేవి. 1668లో ఈస్టిండియా కంపెనీ రెండో చార్లెస్ నుంచి బొంబాయిని లీజుకు తీసుకుంది. గెరాల్డ్ ఆంగియర్ 1669 నుంచి 1677 వరకు బొంబాయి మొదటి గవర్నర్‌గా పని చేశాడు. 1687లో పశ్చిమ తీర ప్రధాన కేంద్రాన్ని సూరత్ నుంచి బొంబాయికి మార్చారు.

ఆగ్నేయ తీరం: మచిలీపట్నంలో, పులికాట్ దగ్గర ఆర్మగాన్‌లో స్థావరాలను ఏర్పాటు చేశారు. 1639లో చంద్రగిరి రాజు నుంచి ఫ్రాన్సిస్‌డే మద్రాస్‌ను కొనుగోలు చేశాక అక్కడ సెయింట్ జార్జి కోటను నిర్మించారు. దీని తర్వాత తూర్పు తీర ప్రధాన కేంద్రాన్ని మచిలీపట్నం నుంచి మద్రాసుకు మార్చారు. 1658లో తూర్పు తీరంలోని అన్ని స్థావరాలను (బెంగాల్, బిహార్, ఒడిశా) సెయింట్ జార్జి కోట అధీనంలో ఉంచారు.

www.eenadupratibha.net

తూర్పు ఇండియా: బెంగాల్, ఒడిశాల్లోని హరిహరపూర్, బాలాసోర్, హుగ్లీ, పట్నా, ఢాకా, కాసిం బజార్‌లలో స్థావరాలను ఏర్పాటు చేశారు. 1690లో జాబ్ చార్నాక్ సుతనుతి వద్ద వర్తక స్థావరం ఏర్పాటు చేశాడు. 1698లో సుతనుతి, కాలికట్, గోవిందపూర్ గ్రామాల జమీందారీ హక్కులను కంపెనీ పొందింది. ఈ మూడు గ్రామాలే తర్వాత కలకత్తా నగరంగా అభివృద్ధి చెందాయి. సుతనుతి వద్ద విలియం కోటను నిర్మించారు. 1700లో బెంగాల్, బిహార్, ఒడిశాల్లోని స్థావరాలను విలియం కోట అధీనంలోకి తీసుకువచ్చారు.

ఫ్రెంచివారు

- ఫ్రెంచి చక్రవర్తి 14వ లూయీ తన మంత్రి కోల్బర్ట్ ప్రోత్సాహంతో 1664లో ఫ్రెంచి ఈస్టిండియా కంపెనీని స్థాపించాడు. ఇంగ్లిష్ కంపెనీ ప్రైవేట్‌ది కాగా, ఫ్రెంచి కంపెనీ ప్రభుత్వానికి చెందింది.
- 1667లో సూరత్‌లో ఫ్రాంకోయిస్ కారన్ మొదటి ఫ్రెంచి వర్తక స్థావరాన్ని స్థాపించాడు. ఫ్రాంకోయిస్ మార్టిన్ వలికొండాపురం గవర్నర్ అయిన షేర్‌ఖాన్ లోడి నుంచి పాండిచ్చేరిని పొందాడు. 1690లో బెంగాల్‌లోని చంద్రనగర్‌ను మొగల్ గవర్నర్ నుంచి పొందారు.
- ఫ్రాంకోయిస్ మార్టిన్ భారతదేశంలో మొదటి డైరెక్టర్ జనరల్‌గా నియమితుడయ్యాడు. పాండిచ్చేరిలో లూయిస్ కోటను నిర్మించాడు.
- క్రీ.శ.1706 – 20 మధ్య భారత్‌లో ఫ్రెంచి వారి అధికారం క్షీణించింది. దీంతో 1720లో ఫ్రెంచి కంపెనీని పునర్వ్యవస్థీకరించారు. లెనాయిర్, డ్యూమాస్ క్రీ.శ.1720 – 42 మధ్య తిరిగి ఫ్రెంచివారి అధికారాన్ని పునరుద్ధరించారు. వీరు మలబారు తీరంలోని మహే, కోరమాండల్ తీరంలోని యానాం, తమిళనాడులో కరైకాల్‌ను ఆక్రమించారు. 1742లో ఫ్రెంచి గవర్నర్‌గా డూప్లేను నియమించడంతో ప్రారంభమైన ఆంగ్లో – ఫ్రెంచి యుద్ధాలు ఫ్రెంచివారి ఓటమితో ముగిశాయి.

మాదిరి ప్రశ్నలు

1. కాన్‌స్టంట్‌నోపుల్‌ను తురుష్కులు ఏ సంవత్సరంలో ఆక్రమించారు?

ఎ) క్రీ.శ.1453 బి) క్రీ.శ.1543 సి) క్రీ.శ.1354 డి) క్రీ.శ.1553

2. నీలి నీటి విధానాన్ని అనుసరించిన పోర్చుగీసు వైస్రాయ్ ఎవరు?

ఎ) అల్ఫోన్సో డి అల్బూకర్క్ బి) వాస్కోడిగామా

సి) ఫ్రాన్సిస్ డి ఆల్మైడా డి) కాబ్రాల్

3. భారతదేశంలో డచ్చివారి మొదటి వర్తక స్థావరం ఏది?

ఎ) సూరత్ బి) కాశిం బజార్ సి) పట్నా డి) మచిలీపట్నం

4. భారతదేశంలో పోర్చుగీసు వారి మొదటి రాజధాని ఏది?

ఎ) గోవా బి) కొచ్చిన్ సి) డయ్యూ డి) బొంబాయి

5. భారతదేశంలో స్థిరపడిన పోర్చుగీసు వారు భారతీయ స్త్రీలను వివాహం చేసుకునేలా ప్రోత్సహించిన పోర్చుగీసు గవర్నర్ ఎవరు?

ఎ) నునోడా కన్హా బి) కాబ్రాల్

సి) అల్ఫోన్సో డి అల్బూకర్క్ డి) వాస్కోడిగామా

6. విలియం హాకిన్స్‌ను జహంగీర్ ఆస్థానానికి రాయబారిగా పంపించిన ఇంగ్లండ్ పాలకుడు ఎవరు?

ఎ) రెండో చార్లెస్ బి) మొదటి జేమ్స్

సి) రెండో జేమ్స్ డి) మొదటి చార్లెస్

7. 1542లో గోవాను సందర్శించిన ప్రసిద్ధ క్రైస్తవ మతప్రచారకుడు ఎవరు?

ఎ) సెయింట్ ఫ్రాన్సిస్ జేవియర్ బి) సెయింట్ థామస్

సి) సెయింట్ సైమన్ డి) సెయింట్ లూయిస్

www.eenadupratibha.net

8. ఫ్రాన్సిస్ డే చంద్రగిరి రాజప్రతినిధి నుంచి మద్రాసును ఏ సంవత్సరంలో పొందాడు?

ఎ) క్రీ.శ. 1639 బి) క్రీ.శ. 1641 సి) క్రీ.శ. 1369 డి) క్రీ.శ. 1469

9. ఆంగ్లేయులు సెయింట్ డేవిడ్ కోటను నిర్మించిన ప్రదేశం ఏది?

ఎ) మద్రాసు బి) బొంబాయి సి) కలకత్తా డి) కడలూరు

10. కిందివాటిలో ఫ్రెంచి వర్తక స్థావరం కానిది?

ఎ) సూరత్ బి) యానాం సి) చంద్రనగర్ డి) బొంబాయి

జవాబులు

1-ఎ; 2-సి; 3-డి; 4-బి; 5-సి; 6-బి; 7-ఎ; 8-ఎ; 9-డి; 10-డి.

రచయిత: భాస్కర్ వేడియం

www.eenadupratibha.net
www.eenadupratibha.net